

Самур

№ 2 (261) 2013-йисан 28-февраль

1992-йисан январдилай акъатзава

Хабарар

www.samurpress.net

Азербайжан Республикадин Президент Илгъам Алиева Къуба район виликди фин йигинарун патал серенжемдиз къул чӀугунва. Район патал сифте къилин та-къат хъыз 5 миллион манат пул чара ийида.

Азербайжандин архитектурадинни шегъер кутунин рекъай талукъ комитетди республикадин 10 шегъердин къилин планар гъазурнава. Алай йисуз 5 шегъердин, гъабурукай яз КцӀарин ва Хачмазин къилин планарни гъазурда.

Россиядин Гъукуматдин Думадин депутат, миллетрин месэляяр гъязвавай комитетдин къил, лезги академик Гъажимет Сефералиева малумат гайивал, Думади урус пачагълугъдин раятар хъайи халкъариз ватандашвал гунин гъакъиндай къанундин проект гъазурнава.

РФ-дин гъукуматди 2025-йисалди Кеферпатан Къафказ виликди финин программа тестикуарнава. И кар къилиз акъудун патал региондиз 2,5 триллион манат пулунин такъатар гуда.

АЗИЗ АЛЕМ-75

ЧЕШНЕ КЪАЧУ!

Къвердавай дуьньядин гъалар хъыз, инсанарни дегиш жезва. Абуруз гагъ са, гагъни маса уьлкъеда мусибатар арадал атуникай са гъихьтин ятлани нетижа хкудна имандихъ, мергъаметлувилихъ ялиз кӀанзава. И кар иллаки чпихъ чӀехи мумкинвилер авай ксарин, миллиардерин, олигархрин арада адетдиз элкъезва. Абуру фагъумзавайвал, дуьнья кесибриз куьмек гуналди, хийирлу кракихъ ялуналди, сасадан къайгъу чӀугуналди хуьз жеда.

Эхиримжи вахтара дуьньяда заха ксарин къадар къвердавай пара жезва. 2012-йисан виридалайни заха меценат Америкадин миллиардер Уоррен Баффет я. Ада са йисан къене кесибриз куьмек гун патал 3 миллиард доллар серфнава. Баффетан давамчияр тир Марк Цукерберга ва адан уьмуьрдин юлдаш Присцилла Чана инсанриз 500 миллион доллардин куьмекар гана. Стивен Спил-

берга и кар патал 30 миллион доллар харжна.

И йикъара Британиядин Virgin Group корпорациядин иеси миллиардер Ричард Бренсона вичин веси малумарнава. И касди дуьнья дегишарайдалай къулухъ адан миллиардар кесибриз ва виликди физ кӀанзавай уьлкъейриз куьмек гун патал серфда. Сифте яз ихтин весияр авурбур Америкадин миллиардерар тир Жорж Лукас ва Уоррен Баффет я. Гила и гьерекатдик Facebookдин иеси Марк Сукерберг, машгъур кинорежиссер Жорж Лукас, CNN телеканалдин къил Тед Туьрнер, Украинадин мил-

лиардер Виктор Пинчук, Россиядин санайидин магнат Владимир Потанинни экечӀнава.

Россияда эхиримжи вахтара хийирлу кракихъ ялдай мад са адет арадал атанва. Чпихъ мумкинвилер авай ва я бизнесдихъ галаз алакьалу тир губернаторри чпин мажибар кесибриз куьмек гуниз, рекъер, муькъвер ва маса халкъдиз герек тир крадарарадал гъун патал серфзава. И рекъай Тула ва Киров вилайетрин къилери иллаки чешне къалурзава. Гила Хабаровскдин ва Камчаткадин къилери чпин мажибар хийирлу кракихъ серф авун къарардиз къачунва. Хъсан чешне я!

Гаф атай чкадал лугъун ...

Чпихъ мумкинвилер куьмек гудай, эл паталди хийирлу кракихъ ялдай меценатар арадал атанайт! а пис жечир!

Хабарар

www.samurpress.net

РИКЕЛАЙ
АЛАТДАЧ

21 йис иллай вилик, 1992-йисан 26-февралдиз эрмений-рин яракъду къуватри Хожсалыдин агъалыйрин къилел гъайи мусибат садрани рикелай алатдач. Шегъер чукъурай, 600-далай виниз инсанар - дшиегълияр, аялар, къуъзубур яна къейи эрмений-рин вагъшивилер гила вири дубнядиз чир хъанва. Гъавилей алай йисуз Хожсалыдин мусибатдин югъ Азербайжандихъ галаз санал Туркияди, Россияди, Америкадин Садхъанвай Штатри, Канадади, Украинади, Чехияди, Къзахстанди ва цудралди маса улкъвейрини къейд авуна.

И йикъара Чехиядин парламентди Хожсалыдин къиргъиндин гъакъиндай къилди къарар къабулна. Санлай алай йисан къве вацран къене дубнядин б гьукуматди ихътин къарар къабулнава.

АСШ-дин администрацияди Хожсалыдин къиргъиндихъ галаз алакъалу яз Лацу Къвалин сайтдик квай петициядиз килигна дуъз тир къарар акъудрай лугъуз и йикъара Азербайжандин агъалыйри герек тир 100 агъзур къуларни къватна ракъурнава.

КЪАЙГЪУ ЧУГВАЗВА

Азербайжан Республикадин Президент Илгъам Алиеван цийи серенжемдалди Закъатала район вилик фин йигинарун паталди Президентдин Игътиятдин Фондунай 5,5 миллион манат пул чара ийида. И пулунин такъатрикай Закъатала-Даначи-Агъа Чардахар шегъерехъ акъудун патал менфят къачуда. И рекъи 16 агъзур агъалияр яшамши жезвай 12 хуър галкъурда. Идалай гъейри гъа хуърера са къадар абадвилерни тухуда.

ВИЛИҚДИ ФИЗВА

Кадим Къебеле йисалай-суз абад жезва. Алай вахтунда Гъевчи Пирали хуър цийи мектеб, шегъерда райондин медениятдин меркез, Енгиже хуър сагъламвилер меркездин цийи корпус, Къарадейин хуър чехирдин завод эцигна куътягъзава. Шегъердай Къеснет ва Лаца хуърериз цийи рекъ акъудзава. Къебеле шегъердин Футбол Академиядин, стадионрин комплексдин, "Карвансарай" мугъманханадин комплексдин, Конгрессдин Меркездин "Туфан" твар ганвай, ял ягъидай хуътлуънни гатун дагъ-гъелер комплексдин дараматар эцигзава. Шегъерда "Чипси" фабрика ва лимонаддин завод эцигиз гатуннава.

КЪАДИМ ГЪИЛИН ХАТІАР

Азербайжандин Милли Илимрин Академиядин Мегъамед Фуъзулидин тварунихъ галай гъилин хатларин институтдин къвалахдарри и мукъвара Ирандай, Туркиядай ва Гъиндистандай Азербайжандин тарихдизни литературадиз талукъ, XV-XVI виш йисара къелемдиз къачунвай къадим гъилин хатларин чинар гъида. Институтдин къвалахдарар гъакъли XVII-XVIII виш йисарин гъилин хатларихъ гелкъезва.

БАГЪРИДИ ХЪАЙИ ТЕЖГЕЛ

АЗИЗ АЛЕМ - 75

XX асирдин 50-йисарин эхирра, 60-йисарин сифте къилера лезги ширадта чехи дегишвилер хъана. Шаир ва критик Азиз Алеман гафаралди, и макъам халис Ренессансдин эвел тир. Эдебиятдиз жегъил, бажарагълу шаиррин са десте атана. Яратмишзавайбурун чехи несилдин векирлай тафаватлу яз, абуру къуру члагай, мана тимил квай риторикадивай къерех хъана умуърдихъ элкъвена ва гъакъи-къат керчекдиз къалурзавай, яни реалистический эсерар кхъиз гатунна.

Къилди къачуртла шираддин дережа садлагъана дегиш хъана. Девирдин гъакъикъи гъаларин жуъреба-жуъре терефар къалурунин ва шаиррини келзавайбурун эстетический культура хкаж хъунин нетижада ширадта цийи жуъреяр ва жанраяр, гъа жергедай яз тежгелар (тежгел - А.Алеман термин «твердые формы») - сонетар, триолетар, октаваяр, ронделар, ритурнелар, танкаяр, хоккуяр ва масабур пайда хъана. Вири и башламишунра къивекъивечивилин пайдах «шираддин инкъилабрин акъаж тежер, мягкъем аскер (А.Саидов) шаир Азиз Алеман гва. Адан дерин новаторвилин гъакъикъатдикай ва хайи эдебиятдик кутунвай лайихлу паюникай рахадайла, профессор Р. Кельбиханова «Самур» журналдин 2004-йисуз акъатай 4-5-нумрайра чапнавай «Чирагъ ва къелем» макъалада кхъизва: «Ада чи шираддиз гъанвай цийивилерихъ сан-гъисаб авач лагъайла, чун къусни гъалатл жедач».

Азиз Алеман гъа ихътин гужлу цийивилерикай сад 1959-йисуз «Коммунист» газетда чап авур «Чинар» твар алай триолет хъана. Ам авторди 1963-йисуз «Алмасдин къусар» твар алай вичин сад лагъай ктабдикни кутунва.

Триолет (итальян члалат «трио» - «пуд») муъжуъд царцикай ибарат тир къве рифмадалди теснифнавай шири я (схема: АБАААБАБ). Къейд ийин хъи, триолет туъкъуър хъунин карда рефренди важиблу роль къуъгъвазва - сад лагъай цар са дегишвални куктун тавуна къуд ва ирид лагъай царарани тикрар жезва, идалай гъейри, вичин нубатда къвед лагъай царцини эхиримжи муъжуъд лагъай цар эвеззава.

Триолет итальянринни французрин ширадта гъеле юкъван асирра арадал атана. XIV-XV асирра адаз гъатта рондо лугъузвай. Гъуъгуънлай триолет машгъур хъунин сергъатар вири Европа тирвал экъа хъана. Ам урусрин ширадта пайда хъун Н. Карамзинан тварцинихъ галаз алакъалу я.

Лезги ширадта лагъайла триолетдин дувулар деринриз фена. Азиз Алемалай гъуъгуънлиз хейлин лезги шаирри, къилди къачуртла, И.Гъуъсейнова, Х.Хаметовади, Аб.Исмаилова, А.Фетягъа, Т.Масимова, М.Жалилова, Ф.Нагъиева, Х.Эльдарова, З.Омарова, М. Аллана, К.Агъмедова, Ш.Шагъбалаева, Б.Алибековади, М.Ибрагъимова ва гъатта адет хъанвай къайдайрал

къевивалзавай Дагъустандин халкъдин шаир Ш.-Э.Мурадовани триолетар кхъиз эгечина.

Гъафур триолетар кхъинал машгъул хъунин сир вуч я? Сад лагъайди, «Азиз Алема туъкъуър хъунин ва манадин жигъетдай иер триолетар арадал гъана(тахъайтла чи шаирри и къалубдин шириар теснифдачир)», къвед лагъайди - бязи шаирри триолет туъкъуър хъунин къайдайрал амал ийизвачиртлани, абуру, яни триолетар, лезги ширадди багърибуру хъиз къабулзавай.

Филологиядин илимрин кандидат Ф. Къазимегъамедовади вичин «Предвосхищая будущего зов» (2007-йис) монографияда, Дагъустандин ширадта триолетар анжах Х. Хаметовадизни Азиз Алеман ава лугъуз кхъизва (37-чин). Идалай гъейри, винидихъ твар къунвай къвалахдин авторди къейдзава: «Х. Хаметовадин яратмишунар себеб яз, Дагъустандин ширадт цийи, адаз хас тушир ширидин къалубдин чешнейралди мадни девлетлу хъана» (35-чин). И гафар гъакъикъатдихъ галаз къан тийизвайбуру я. Х.Хаметовадин триолетар анжах 1982-йисуз чап авур «Туракъ гъетерин марф» къватлалда гъатнава.

Къуз ятлани Азиз Алемалай гъуъгуънлиз ва Х.Хаметовадилей вилик триолетар кхъей И.Гъуъсейновакай Ф.Къазимегъамедовадин монографияда са ихтилатни авунвач. Аквар гъаларай, ада И.Гъуъсейнован шириар ахтармишдайла, гуя лезги ширадта триолетар И.Гъуъсейновалай гъейри, мад садахъни авачирдан амаларзавай «Лирика Ибрагъима Гъуъсейнова» монографиядин авторар тир М. Кельбихановадилейни Р.Кельбихановадай чешне къачунва.

Бязи алимри, гъа жергедай яз А.Алиева, С.Хайбуллаева, Г.Темирхановади, К.Абукова абуру жанр яз, муъкъу алимри - Л.Абрамовича, И.Брагинскийди, А.Квятковскийди, Р.Кельбиханова строфадин жуъре, я тахъайтла строфический композициядин форма яз гъисабзава. Чи фикирдалди, къвед лагъай зеңд дуъзди я, вучиз лагъайла триолетди ва маса тежгелри жуъреба-жуъре жанрайрин мана къалурзава. И кар Азиз Алема вичин яратмишунралди субутнава. Адахъ гъар жуъредин темайрин ва жанрайрин триолетар ава: триолет-памфлет, триолет-эллегия, триолет-ноктюрн, триолет-басня ва масабур. Санлай къачурла, триолетрин са къватлал арадал къвезва.

Азиз Алеман «Чинар» твар алай триолетдал кхвен:

Къакъан хъунухъ фурс авун туши
къусни за,
Заз къанда рагъ, заз къанда экв, чимивал.
Гарарини ийиз тазва зав суза.
Къакъан хъунухъ фурс авун туши
къусни за,
Масабур хъиз, садазни туши зун къуза,
Зи гафарин шегъид я зи яргъивал.
Къакъан хъунухъ фурс авун туши
къусни за,
Заз къанда рагъ, заз къанда экв, чимивал.

Азиз Алеман «Чинар» триолет антропоморфизмдин бинедаллаз туъкъуър хъанва. Чинардиз инсандиз хас сифетар гуналди, авторди гъам вичин умуърдин философия ачухарзава, гъамни лирический игитдин руъгъ ачухдиз къалурзава.

Аквазвайвал, жегъилвилезни килиг тавуна (а члавуз шаирдин 20 йис тир), Азиз Алема и триолетда вич ширидин устад тирди ашкара ийизва: ада вичин вилик акъвазнавай яратмишунин месэла агалкъунралди гъялнава. Яни триолет вири патарихъай тамамди хъанва ва ада муъжуъд царцикай ибарат тир канонический формади хас вири шартлар вилив хвенва.

Амма Азиз Алем вич экъечинавай дережалди къару хъана акъваздай шаиррикай туш. Ада 2,3,4,5,6 тахан ва майзардинни сахиджадин жуъреда къхенвай триолетар арадал гъана. Чаз малум тирвал, ихътин триолетрин чешнеяр дубнядин ширадта гъалтзава. Абурун къетенвал къекай ибарат я?

Са шумуд тахан триолетар - триолетрин цикл туш, абура сад лагъай цар (адаз гъакъли магистрал лугъуъва), са дегишвални авачиз гуъгуънлай къвезвай триолетрин сад лагъай царце тикрар жезва ва нетижада сададахъ галаз алакъада авай битав эсер арадал къвезва.

Къве дагъ

Зи далудихъ къве дагъ гала:
Зи Шагъ дагъни зи Шалбуз дагъ.
Абурун ад гъар са чала.
Зи далудихъ къве дагъ гала
Армух ийиз гъар са гъала
Кукъуиригъ къаз чирагъ хъиз рагъ.
Зи далудихъ къве дагъ гала:
Зи Шагъ дагъни зи Шалбуз дагъ.

Зи далудихъ къве дагъ гала.
Дагъ авайди жеда дагъ хъиз.
Адаз умуър жеда ала.
Зи далудихъ къве дагъ гала.
Чехи твар я: «Дагъи бала».
За ам хуъзва пакдиз, сагъдиз.
Зи далудихъ къве дагъ гала.
Дагъ авайди жеда дагъ хъиз.

Зи далудихъ къве дагъ гала.
Дагъ авачир дагъви жедач.
Багъри къеб я гъар са чала.
Зи далудихъ къве дагъ гала
Дагъларин цлай - риклин къула
Цлай садрани эски жедач.
Зи далудихъ къве дагъ гала.
Дагъ авачир дагъви жедач.

Ихътин жуъредин шириар теснифун патал неинки вини дережадин пешекарвилин устадвал, гъакъли хъсандиз члал чир хъана къанда ва къатунарни гегъеншбуру хъун чарасуз я. Азиз Алеман са шумуд тахан триолетар алатай асирдин 80-йисарилай эгечина печатдиз акъатзаватлани, гъелелиг, ададай гъейри, и жуъредин шириар, гъайиф хъи, лезги ширадта мад садани къхенвач.

Мегъамед Ибрагъимов,
ДГПУ-дин Дагъустандин
литературадин кафедрани аспирант

ЧИРВИЛЕРИН МЕРКЕЗ

Россиядин Санкт-Петербург шегъерда аялар ва жегъилар патал Азербайжандин чирвилерин меркез арадал гъанва. Меркезда и шегъердин юкъван мектебра ва вузра келзавай азербайжанвияр машгъул жезва. Абуруз мажбурдаказ Азербайжандин тарих ва дидет члал чирзава. Члал чирдай са шумуд жуъредин группаяр туъкъуърнава. Азербайжан члалди рахаз чидайбурун группайриз хъиз, члал хъсандиз тийижир ва тийижирбурун группайризни гъаф инсанар къвезва. Тарсар тарихдин илимрин доктор, Санкт-Петербургда Гъукуматдин Университетдин доцент Ниязи Ниязова ва азербайжан члалан муаллим Гъасан Масимогълуди гъуза.

ЕТИМРИНИ КІЕЛДА

Институтра къелунин гъакъи гун четин тирвилей юкъван мектебар акъалтларай етим аялривай вузра къелиз жезвач. Милли Межлисди цийиз гъазурзавай къанун кардик кутурдалай гъуъгуънлиз и татугайвал арадай акъатда. Аялрин къвалера яшамши жезвайбуру институтриз гъахъайла абурун къелунин гъакъи гъукуматдин бюджетдай гуда. Цийи къанун алай йисан эхирдалди къабулун къарардиз къачунва.

Дагъ авачир
дагъви жедач.

Азиз Алем

(Əvvəlki qəzetin 30 yanvar 2013-cü il tarixli sayında)

Məkrli siyasətə qarşı

70 il Sasani imperiyasına başçılıq etmiş II Şapurun yürütdüyü xarici siyasətdə Albaniya və Erməniyyə xüsusi yer tuturdu. O, tarixi şəraitdən asılı olaraq gah Erməniyyədən, gah da Albaniyadan müttəfiq kimi istifadə edir, gah da bu iki ölkəni bir-biri ilə düşmən salıb onları zəiflətməyə çalışırdı. Erməniyyənin çətinə düşəndə Roma imperiyasından kömək alması, Albaniyanın isə sasanilərin asılılığından tam qurtulmağa can atması II Şapurun xoşuna gəlmirdi. Buna baxmayaraq, həmin ölkələrdən şimal tayfalarının hücumlarının qarşısını almaq üçün istifadə edirdi. Tez-tez iki dövləti bir-birinə qarşı qoyan sasanı şahının məkrli siyasəti tarixi mənbələrdə də öz əksini tapıb.

Alban tarixçisi Moisey Kaqanqatvatsi yazır: "Tiran Erməniyyənin çarı olduqdan sonra iranlılarla sülh bağlayır və Şapuru kömək edərək, onu dörd il ərzində Albaniyada qalib Erməniyyəni təlaşa salan şimal xalqlarının basqınlarından xilas edir. Sonralar Şapur Tiranın zalim olduğuna görə gözünü çıxarır və çarlıq oğlu Arşaka keçir". (Вах: "История Агван" Моисей Каганкатваци. Перевод с древн. Патканова П.К. СПб. 1861. С.50).

Alban tarixçisi Moisey Kaqanqatvatsi yazır: "Tiran Erməniyyənin çarı olduqdan sonra iranlılarla sülh bağlayır və Şapuru kömək edərək, onu dörd il ərzində Albaniyada qalib Erməniyyəni təlaşa salan şimal xalqlarının basqınlarından xilas edir. Sonralar Şapur Tiranın zalim olduğuna görə gözünü çıxarır və çarlıq oğlu Arşaka keçir". (Вах: "История Агван" Моисей Каганкатваци. Перевод с древн. Патканова П.К. СПб. 1861. С.50).

ğa sitayiş edirdi. Bəzi vilayətlərdə sasanı şahı yerli əhaliyə zorla İranın dövlət dini olan mazdeizmi qəbul etdirməyə çalışırdı. (Вах: Р.М.Магомедов. История Дагестана. Махачкала, 1991. С.23.).

Igid Şargirin yaxından köməyi ilə bir sıra parlaq qələbələr qazanan Urnayr II Şapur tərəfindən Erməniyyəni işğal altında saxlamağa təhrik olunurdu. Onun felinə uyan alban çarı bir neçə dəfə Erməniyyə üzərinə hücumu keçmiş və uğur qazanmışdı. Ona görə də Moisey Kaqanqatvatsi yazmışdı: "Alban çarı Urnayr İran şahı II Şapurun bacısının əri idi. O, cəsəətli insan idi və çoxlu döyüşlərdə parlaq şöhrətlər qazanıb, ermənilər arasında da qələbə bayrağını sancmışdı". (Вах: "История Агван" Моисей Каганкатваци. Перевод с древн. Патканова П.К. СПб. 1861. С.50).

Cəsəətli insan olmasına baxmayaraq, Urnayr müstəqil xarici siyasət yürüdə bilmirdi. Tarixçilərin yazdıqları kimi, "Urnayrın xarici siyasətinə gəldikdə, məlumdur ki, İran şahı II Şapurun vassalı və müttəfiqi olan Albaniya İran-Roma müharibələrinə cəlb olunurdu". (Вах: "История Агван" Моисей Каганкатваци. Перевод с древн. Патканова П.К. СПб. 1861. С.50).

hər şeydə öz cəsurluğuna güvənir. Şüursuz heyvana bənzəyən onların namus və namussuzluq haqqında heç bir anlayışı yoxdur...

Vəhşi talançılıq ehtirası ilə alışan bu çevik və azgün xalq talanlar və qırğınlar törədərək, alanların və qədim massagetlərin torpaqlarına kimi gəlib çıxdı". (Вах: Аммиан Марцеллин. История //ВДИ. 1949. №3. С.301-303).

Bu fikirlər "Alban kitabı"nda da öz əksini tapır. Həmin mənbədə göstərilirdi ki, "hunlar çörək nə olduğunu bilmirlər. Onlar çiyət yeyir, isti qan içirlər. Onların nə qalaları, nə kəndləri var. Onlar ölümdən qorxmurlar". (Вах: Я.А.Яралиев. Алупанская (Кавказско-Албанская) письменность и лезгинский язык. Махачкала, 1995. С.126).

Ölümdən qorxmayan hunlar Qafqaza yol açmaq üçün ilk növbədə alanlara hücum etdilər. 369-cu ildə indiki Kalmıkiya çöllərində hunların qarşısına çıxan alanlar ilk döyüşlərdə güclü tab gətirdilər. Halbuki onlar özləri də döyüşdə və cəsurluqda hunlardan geri qalmırdılar. Hunların 370-ci ilin sonlarındakı ikinci hücumu alanları ağır vəziyyətə saldı. Hunlar bu döyüşlərdə alanları iki yerə ayıraraq, onların bir hissəsini cənuba, Qafqaz dağlarının ətəklərinə, ikinci hissəsini Don çayının aşağı axarına tərəf

sıxışdırırdılar. İki yerə bölünmüş alanlar birləşib vahid qüvvə kimi hunlara müqavimət göstərə bilmədilər. Latin tarixçisi İordanın 551-ci ildə qələmə aldığı "Getiks" əsərində yazdığı kimi, hunlar "döyüşdə onlara bərabər olan, amma onlardan insanlığı, həyat tərzi və xarici görkəmi ilə fərqlənən" alanları tez-tez baş verən toqquşmalarla zəif salaraq, özlərinə tabe etdilər.

Bu qələbədə ruhlanan şimal xalqları, xüsusən də barsillər hunların bunun ardınca İrana tərəf yürüş edəcəyini düşünərək, vaxtilə Qarqar (indiki Mil) düzündə erməni çarı III Trdatın onları darmadağın etməsinin qisasını Albaniyadan almağa çalışırdılar. Bəzi tarixçilər barsilləri hun tayfalarına aid edirlər. Əslində bu, düzgün deyildir. Çünki yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, V-VI əsrlərə aid yazılı yunan və latin mənbələrində, xüsusən də həmin dövrdə yaşamış Prisk, İordan, Aqafi, Prokopi, Menandr, Feofilakt Simokatt kimi tarixçilərin əsərlərində adları çəkilən 14 hun tayfasının siyahısında barsillərin adı yoxdur. Hətta IX əsrdə yaşamış Nikofor və Feofan kimi Vizantiya salnameçilərinin əsərlərində də barsillərin hun tayfalarına aid olduğu göstərilir.

Barsil qoşunlarına qarşı Igid Şargir iki miriad çıxarmışdı. Bir miriad süvarilərdən, digəri piyadalarından ibarət idi. Ona Maskut (Müşkür) çarı da kömək göstərirdi. Sərkərdə düşməni Çur şəhəri yaxınlığında qarşılaşmağı qərara aldı. Burada o, bir neçə yerdə paxaklar (müdafiə qurğuları) yaratmışdı. Bu paxakları dəf edərək düşmən xeyli itkiyə məruz qalacaqdı. Paxakları ələ keçirən barsillər özünə gəlməmiş Igid Şargir onların üzünə gəfil hücumu keçəcəkdə.

Müəffər MƏLİKMƏMMƏDOV.
(Ardı var)

MƏŞHUR LƏZGİLƏR HAQQINDA BİLMƏDİKLƏRİMİZ

İGİD ŞARGİR

Фарида Мамедова. Кавказская Албания и албаны. Баку, 2005. С.349).

Albaniyanın uzun müddət müharibələrdə iştirakı ölkəni zəif salırdı. Igid Şargir buna son qoyulmasından ötrü Urnayra təsir göstərməyə çalışırdı. Bu məsələdə onun tərəfdarları da var idi. Həmin ərəfədə şimal tayfalarının hücumlarının güclənməsi Urnayrı Igid Şargirə razılaşmağa məcbur etdi. O, yaxın silahdaşlarından şimal təhlükəsinin qarşısını almaq üçün kömək istədi.

Şimal təhlükəsi

IV əsrin 60-cı illərində şimaldan Albaniyaya təhlükə törədən əsasən hun tayfaları idi. V-VI əsrlərə aid yazılı yunan və latin mənbələrində Asiyadan gəlmiş 14 hun tayfasının adı çəkilir. (Вах: Ю.Р.Джафаров. Гунны и Азербайджан. Баку, 1993. С.16.). Alban əlifbası ilə ləzgi dilində qələmə alınmış VIII əsrə aid "Alban kitabı"nda Albaniyaya hücum etmiş 10 hun tayfası haqqında məlumat verilir. (Вах: Я.А.Яралиев. Алупанская (Кавказско-Албанская) письменность и лезгинский язык. Махачкала, 1995. С.126). IV əsrdə yaşamış Roma tarixçisi Ammian Martsellin özünün "Tarix" kitabında hunlar haqqında yazmışdı: "Sağlam və möhkəm bədənli hunların əcaib görkəmi var, bu mənada onları ikiye-yaxlı vəhşi heyvan kimi qəbul etmək olar... İnsan görkəmində onlar o qədər vəhşidirlər ki, nə oddan, nə də hazırlanmış yeməkdən istifadə edirlər. Onlar çöl otlarının kökləri və hər cür heyvanların çiyəti ilə qidalanırlar.

... Onlar heç bir tikili inşa etmirlər... Onların hətta qamışla örtülmüş komaları da yoxdur. Dağlarda, meşələrdə köçəri həyat sürən onlar uşaqlıqdan soyuğa, aclığa, susuzluğa dözməyə öyrədilir... Onlar

Xəbərlər

www.samurpress.net

AYDA TİKİLİLƏR

Cin alimlərinin kəşfi böyük sensasiyaya səbəb olub. Bu ölkənin "Cinye - 2" rabitə peykinin Ayda cəkdiyi nadir şəkillər araşdırılarda həmin planetdə tikililərin olduğu üzə çıxıb. Bunlar xüsusi zövqlə inşa olunmuş tikililərdir. Cin mütəxəssislərinin fikrinə tikililər yad planetlilərə məxsusdur. "Cinye - 2" peyki cəkilişləri davam etdirir.

CƏHƏNNƏMƏ YOL

Rusiyanın Murmansk vilayətinin Kola adasında qazılmış 12262 metr dərinliyindəki quyu dünyanın ən dərin quyusu sayılır. Həmin dərinliyə catanda qazmaçılar işləri dayandırməğa məcbur olublar. 12 min metrədən sonra onlar boşluğa rast gəlmişlər. Qazma alətlərinə bərkidilmiş mikrofonlar cəhənnəmdən gələn səsləri - insan qışqırıqlarını və fəryadlarını lentə köcürməyə imkan verib. İndi quyu "Cəhənnəm yolu" adlandırılır.

İSRAFÇILIQ, YOXSASA?

Ekspertlərin fikrinə hər il yer üzündə istehsal olunan ərzağın təxminən yarısını - 2 milyard tonunu hec kəs yemir. Bunun səbəbləri coxdur; məhsulun düzgün yığılmaması, ərzağın keyfiyyət-sizliyi, yaxşı saxlanmaması, acliq cəkən ölkələrə verilməməsi və s.

Böyük Britaniyada tərəvəzin 30 faizindən çoxu xarici görünüşü alıcıların xoşuna gəlmədiyinə görə istifadə edilmədən çürüdüür. Bu israfçılıqdır, yoxsa xəbislik? 2075-ci ildə dünya əhalisinin daha 3 milyard artacağı halda ərzaq məsələsi necə həll olunacaq?

QRIPƏ QARŞI DONDURMA

Amerika Birləşmiş Ştatlarında qripi sağaldan dondurma kəşf olunub. Onun tərkibinə bal, pektin, zəncəfil, portağal və limon şirələri qatılır. Bundan əlavə burbondan və acı qırmızı bibərdən də istifadə olunur. Bunlar burnun təmizlənməsinə, nəfəs yollarının açılmasına kömək edir. Qripli xəstələri müalicə edən dondurma cəmi iki ay, hər ilin fevral və mart aylarında satışı buraxılacaq.

MEYMUNLAR AĞILLANIR

Meymunları aqli cəhətdən insanlara yaxınlaşdırmaq istəyən alimlərin cəhdləri hədəf getmir. Hazırda dünyanın 12 zooparkında oranqutanlar kompyüterdən istifadə edir. Onlar kompyüter oyunlarını oynayıb, kinolara baxır. Tezliklə meymunlar İnternetdən istifadə etməyi də öyrənəcəklər.

Meymunların dil öyrənmək qabiliyyəti də üzə çıxıb. ABŞ-ın böyük insanabənzər meymunların öyrənilməsi fondu Kanzi adlı meymuna dil öyrədib. O, ucadan deyilmiş 3 min sözü başa düşür. Meymun öz danışığında 500 sözdən daha çox istifadə edir.

Хабарар

www.samurpress.net

ЦИЙИ ЧИРВИЛЕР

Х-ХІІ ийсара яша-миш хъайи къуд машгъур лезги алимдикай - Юсуф бин ал-Гъувсейн бин Давуд Абу Йакъуб ал-Баби ал-Лезгидикай, Мегъамед ад-Дербенди ал-Лезгидикай, Абу Уьмер Усман ибн ал-Мусаддад ибн Агъмад ад-Дербенди ал-Лезгидикай ва Гъаким ибн Ибрагъим ибн Гъаким ал-Лезги ал-Хунлики ад-Дербендикай цийи делилар малум хъанва. Абурун гъакъиндай малуматар Йемендин архиврай жегъанва.

Делилрай малум жезвайвал, малуматар тубкъуьрнавайди ХVІІІ виш ийсан эхирра Дагъустанда хъайи машгъур йеменви алим аш-Шавкани я. Ада суфийрин надир энциклопедиядин гафаргандин автор тир Мегъамед ад-Дербенди ал-Лезгидикай ва адан эсеррикай гзаф гъейранвиледи кхъенва.

КЪУМУКЪРИН ТІЛАБУН

И йшкъара Ставрополь шегъерда къадардал гъалтайла Дагъустандин пуд лагъай халкъ тир къумукърин сьезд кыле фена. Абуру са бязи месэлайрикай чпин паразивилер къалуьрна. Месела, Дагъустанда маса миллетри гекъигайла къумукъар гъукуматдин къулдугърал тІимил тазва лагъана. Абуру гъакъини милли меденият виликди фин патал герек тир вири жуьредин къулай шартлар авачирди малумарна. Эхирда сьезд турхайбуру РФ-дин регъберриз чпин тІалабунар авай чарар ракъурна.

КУРОРТАР АРАДАЛ ГЪИДА

“Кеферпатан Къафкъаздин Курортар” ОАО-дин регъбервилек кваз виликай къвезмай вад ийсан къене Дагъустанда дуйньядин стандарт-рив къадай са шумуд курорт арадал гъида. Абурукай Матласдин дагъдин-гъелеррин курорт ва Каспий гъуьлуьн къерехда эцигъавай ял ягъадай карханаяр дуйньядин лап вини дережадин курортрин сиягъда гъатда. Гележегъда Ахцегъ къылай-къылди курортрин шегъериз элкъуьрун фикирда кьунва.

МЭРДИЗ КИЧІЕЗВАЧ

Террористри Кубадин лидер Фидель Кастро реквизи кІанз адаз 600 гъилера къаст авунай. Франциядин президент Шарль де Голлаз 31 гъилера гъулле ганай. Америкадин президент Билл Клинтон 30 гъилера реквизи кІан хъанай. И сиягъдиз Магъачкъала шегъердин мэр Саид Амирован тІварни лава хъанва. Адаз террористри 15 гъилера къаст авуна.

15 ийс я С.Амирова Магъачкъаладиз регъбервал гуз. Ада и шегъер кІвенкІевичирин жергедиз акъудна. 1998-ийсуз Магъачкъаладин бюджетдин 88 процент гъукуматди гузвай нулуни тешикІзавайтІа, гила шегъер вич гъукуматдин бюджетдин донор я. С.Амирова Магъачкъала къылай-къылди хъвадай цивди таъминарна. Ина цийи заводар, тоннелар кардик кутуна. Вич Аллагди хуьзва лугъузвей ада, гъакъини шегъерда шумудни са цийи мектебар, медресейар ва мискиннар эцигиз туна. Гила Магъачкъала мискинрин къадар 44-дав агакънава.

Ватан къегъалри
хуьда.

Лезги халкъдин
мисал

В ОЖИДАНИИ ПРЕМЬЕРЫ “ШАРВИЛИ”

Лезгинская героика-эпическая опера “Шарвили” - на сцене Дагестанского Государственного Театра Оперы и Балета

■ Понять и прочувствовать величие народного эпического сказания, мощь его символики дано не каждому художнику. Только отзывчивость к пульсу народной жизни и его душевной боли приводят к такой заветной и высокой теме.

Запечатлеть любимого народного героя Шарвили в монументальном музыкально-сценическом памятнике, отвечающем его всенародной популярности в опере - такую цель осуществил дагестанский-лезгинский композитор, заслуженный деятель искусств Российской Федерации Магомед Гусейнов.

Через знакомый с детства образ могучего эпического богатыря он обращается к исторической памяти народа, чтобы, всколыхнув её, противостоять унифицирующим жизнь своего народа жестоким процессам нашего времени.

«Шарвили» - героика-эпическая опера. Здесь в соответствии с жанром, композитором и автором либретто найдено точное драматургическое и интонационно-стилевое воплощение идеи.

В соответствии с законами жанра, музыкальное развёртывание отличается мужественной величавостью. А само содержание музыкальной речи, её интонация, восходит в своей основе к древним, сплошь диатоническим пластам лезгинского

фольклора, имеющим мало общего с современной музыкой лезгин, пряной и цветастой. В настоящее время Даггостеатр оперы и балета готовится к постановке оперы «Шарвили», по восстановленному сюжету З.Ризвановым и Б.Салимовым «Лезгинский народный героический эпос Шарвили». Автор либретто - И.Багирова.

Композитор работал над

оперой более семи лет. Долгое время театр не мог осуществить постановку оперы из-за отсутствия финансовых средств. Помочь опере взялся знаменитый меценат, наш земляк Сулейман Керимов. Наряду с первой дагестанской оперой «Хочбар» нашего великого композитора Г.А.Гасанова, опера «Шарвили» явится крупно-масштабным произведением, где участвует весь коллектив театра: большой хор, симфонический оркестр, солисты и балетная труппа - всего - 160 артистов театра.

Над постановкой оперы коллектив театра начал работать с октября 2012 года. Премьера оперы, предполагается в апреле нынешнего года.

М.КОРКМАСОВА,
заслуженный деятель искусств РД,
музыковед

На снимках: композитор М.Гусейнов, фрагменты из оперы в концертном исполнении на юбилейном вечере М.Гусейнова. 23.11.2011г. Махачкала, Русский театр.

НА РОДНОМ ЯЗЫКЕ...

В гостях у редакции «Самур» основатели интернет проекта «ЛезгиRadio» Руслан Гарунви и Ровшан Мурадов.

- Руслан, в этом месяце исполнилось два года со дня выхода в эфир ЛезгиRadio. Два года, не маленький срок для такого проекта. Расскажите о своих достижениях на этом поприще.

- У нас увеличилась аудитория, улучшилось качество передач, о ЛезгиRadio уже знают и говорят. Но для меня объективным показателем успеха является выход в ФМ пространство.

- Как вам удается решать финансовые проблемы?

- У нас хороший сайт, есть необходимое оборудование для качественного звука, приложения для телефонов, все это невозможно без финансовых вливаний и, к счастью, есть неравнодушные люди, которые помогают нам вместе решать проблемы по мере их возникновения.

- Есть ли у вашего проекта спонсор?

- Несмотря на долгие поиски, мы не смогли найти долгосрочного рекламного партнера. Для нас спонсор это рекламный партнер, т.е. мы не ищем без-

возмездной поддержки. Надеемся все же на то, что поиски наши увенчаются успехом.

- Расскажите самый смешной случай произошедший за два года эфира.

На начальных порах, когда еще толком не освоились в технике вещания в прямом эфире, мы постоянно забывали выключать микрофон, в эфир проскакивала коронная фраза «Я кьей хва!» Помню было так после одной из передач. О том, что микрофон все еще не выключен мне сообщил слушатель, который был со мной на связи в скайпе.

- Недавно в эфир вышла еще одна радиостанция. Вы ее рассматриваете как конкурента или партнера?

- У нас эфир только на лезгинском, у них на русском. С точки зрения маркетинга наши аудитории не пересекаются. Поэтому рассматривать их как конкурентов не приходится. Скорей коллеги.

- Ровшан, а теперь вопрос к вам. Трудно ли поддерживать техническое состояние интернет-радио?

- Для того, чтобы сайт привлекал посетителей, вызывал интерес у потенциальных слушателей, необходима тщательная и кропотливая работа над его содержанием. Требуется регулярный мониторинг актуальности информации. С ростом потребностей сайт нужно раз-

вивать и дорабатывать. Время от времени и у нас возникают трудности. Мы не первый и не последний проект, перед которым появляются определенные трудности, но абсолютно тупиковых ситуаций не бывает. Мы воспринимаем трудности как двигатель прогресса.

- Сколько времени у вас отнимает в день ЛезгиRadio?

- Сказать, что проект ЛезгиRadio отнимает время, было бы неправильно. Ведь выделенное время вкладывается в развитие ячейки лезгинского интернет пространства, в котором и наш проект занимает достойное место. В зависимости от поставленных целей, тематики и других нюансов потраченное время может сильно варьировать.

- Ребята, что значит для вас ЛезгиRadio?

Руслан Гарунви:

- Для меня ЛезгиRadio это хороший потенциал! Есть люди, которые не верили в потенциал ЛезгиRadio, при чем люди достаточно уважаемые и просвещенные. За такой короткий срок нам уже не раз удалось доказать, что у проекта есть будущее. Многие, к слову, уже поменяли свое мнение.

Ровшан Мурадов:

- Наше радио - живое. Оно радует, оно сблизает лезгин со всего мира, помогает отвлечься от повседневных забот.. ЛезгиRadio - это способ никогда не быть одному и создавать себе настроение на родном языке...

Вел интервью Рустам АЗИМОВ

ЛЕЗГИЯР ВИРИНА

РЕЖЕБ ГУЬВЕН

Алай вахтунда дуньядин лезгийр сад-садав агудзавай, чарачара ульквейра яшамиш жезвай чи ватангьлийрин арада алакьадин мукьвер тукьлуьрзавай ксарикай садни Режеб Гуьвен я. Интернетдин Facebook хиле ада лезги чЛалалди арадал гъанвай чин Келзавайбуру хушдаказ къабулзава. И чина лезгийрин ацукьун-къарагъуникай, тарихдикай, медениятдикай, фольклордикай, лезгидалди чап ханвай ктабрикай малуматар, гьакьни келзавайбурун вервердер гузва.

Режеб Гуьвен лугьудай, вичихъ туьрк фамилия авай и лезги вуж я? Гзаф лезгийри хъиз зани жува-жуваз и суал гана. Эхирни жуван яратмишунрихъ авсиятда жузун-качузунар авур, зи са къадар макъалаяр интернетдиз акьудай адакай "Самур" газет Келзавайбуруз мукьувай чирвилер гун къетГна за. Гьа и ниятдалди Режеб Гуьвен аз са шумуд суал гана.

- Гзафбуруз Режеб Гуьвенан тГвар таниш ятГани, адакай са акьван чирвилер авач.

- Зи диде-буба Туьркиядин Балькесир вилайтдин Кирне (гила адан тГвар Ортажа ханва) хуьрай я. Абуру 1863-йисуз урус пачагьди Дагьустандин Ахцегь райондай суьргуьн авур хизанрин веледар я. А чЛавуз иниз куьчарай хизанри садсдан патав пуд лезги хуьр кутунай. Чи хизан гуьгьуьнлай къисметди бубади Кьвалахзавай Маниса вилайтдин Сомат райондиз акьуднай. Зун Сомата дидедиз хана, ина юкьван мектеб, лицей куьтягьна. Ахпа 19

йисуз электриквал авуна, пенсиядиз эгечГна. Анжах чи хизанди Кирнедихъ галаз фин-хтун садрани атЛанач, хуьруьнвийрихъ галаз алакьаяр хвена.

- Куь хизан лезгидалди рахазвайни?

- Авайвал лагьайтГа, заз жув лезги тирди чир хьайила зи 14 яшар тир. Зун каш ацалтнавайди хъиз дидедин чЛал чирунив эгечГна. И рекьай заз хизанди, гьакьни зи халадин хва Мегьмета гзаф куьмек гана. Мегьмета члагьан акьван хьсандиз ягьидай хьй, зи рикГ юзадай. За адавай гьам члагьан ягьиз, гьамни лезгидалди рахаз чирна. Мегьмета заз лезгийрикай, чи тарихдикай, адетрикай акьван марагьлуз ихтилатар ийидай хьй, яб гуналди тух жедачир зун. Ингье лезгивилиз авай зи каш са куьнивайни алудиз жезвачир.

- Квез Туьркиядилаи къецени лезгийр авайди чизвайни?

- Чаз Дагьустандани Азербайжанда лезгийр яшамиш жезвайди чизвай. Ихътин хабарар яргьарай агакъзавай

чал. Гьеле советрин режим чЛанвачир, фин-хтун авачир. Зи рикГел хьсандиз алама, 1983-йисуз Измир шегьерда международний выставка кьиле физвай. Россиядин стенддин патавай алатдайла заз лезгидалди рахазвай кьве кас акунай. Хвеш хьайи за абуру агатна "Саламалей-кум, стхаяр. Кефер-гьалар гьикГ я?" лагьанай. Абуру пагь атЛана амукьнай:

- Ваз лезги чЛал гьинай чизвайди я?
- Зун лезги я.
- Туьркияда лезгийр ава къван?
- Гьелбетта, ина чи къадарни тГмил туш.

Гзаф ихтилатнай чна. Хвешизвай къван вуч тир чаз! Советрин режим чЛайдалай кьулухъ рекьер ахьа хьана, фин-хтун хьана. Зун Украинадин Крым вилайтдин Симферополь шегьердиз акьатна, ана бизнесдив эгечГна. Кьедалди гьана яшамиш жезва.

- Куьн лезгивилихъ ялзавайди вуч я?

- XIX виш йисан юкьварилай чун Туьркияда диаспора хъиз яшамиш хьанатГани, чна лезгивал, жуввал, чи кьилихарни адетар квадарнач. Чи фамилияр туьркбуру ятГани, чи руьгьда гьамиша лезгивал ава. Им са куьнивни гекьизигъ тежер гьисс я. Чун дидейри гьа гьисс аваз хана. Чи дамаррай лезги иви авахзава. За лезгивилелди дамахзава ва жуван хайи чЛал гьар гьина хьайитГани хуьз алахзава. Зи Facebookдихъ галаз алакьалу алахьунарни гьа и кар паталди я.

- Аллагьди квез нуьсрет гурай!
- Седакьет **КЕРИМОВА**

Кьвалахдив эгечЛайди мураддивни агакъда.

Лезги халкьдин мисал

Хабарар

www.samurpress.net

ВИЛИК ПАД КЪАДА

Америкадин Садхьанвай Штатрин Калифорния штатда авай Бак институтдин алимар кьуьзуйвилин вилик пад къан патал алахьиз шумуд йисар я. Абуру гьазурнавай рапамиицин лугьудай препаратди кьиферин уьмуьр 15 процентдин яргьи авунва. Исетда алимар и дармандин инсандин сагьламвиллиз зарар гудай са бязи элементар арадай акьудиз алахьзава. И карди кьил къуртГла, дарманди гьам азаррин вилик пад къада, гьамни инсандиз сагьламдаказ 15-20 йис пара яшамиш жедай мумкинвал гуда.

КЪИЛЕР АТЛУЗВАЙ ХАЛКЪ

Кеферпатан Гьиндистандин къалин тамара, Нагаленд штатда чин арада мукьвавал авай 20 тайифа яшамиш жезва. Абурун умуми тГвар нага я. Иниз фидай рехъ-руьш авач. Маса чкайриз анжах Чиндуин вацЛай тЛуз физ жедда. Ина инсанрин кьилер атЛана хуьн адет я. АтЛанвай кьилери и халкьдиз кьуват гузва къван. Пата-къерехра маса тайифаяр амачирвилей гила нагайри вагьши гьайванрин кьилер атЛуз хуьзва. И тайифайри чеб пеленгдин сихилдикай я лугьузва. Гьавилей абур садзин табий жезвач. Гьиндистандин къушунри са шумудра басрухар ганватГани, абур гьелени гьукьуматдиз табий хьанвач.

ЧЛУЛАВ ТЕКВЕНАР

Космосдин мад са сир винел акьатнава. Алимри лугьузвайвал, цава авай Члулав Теквенар маса галактикайриз физвай рекьер я къван. Анра гьенани виликди фенвай цивилизацияр ава. Алимрин фикирдалди, а галактикайрай чи планетадиз атун патал миллион йис герекьзава. Чилинвийриз лагьайтГла, гилан техникадин куьмекдалди анриз фин патал 10 миллион йис вахт лазим я. Гележегда илим ва техника виликди фейила инсанар а галактикайризни акьатун мумкин я.

ТАКВАДАЙ ВАМПИРАР

Гьар йифиз инсанрин месик гьахьна абурун иви хьвазвай, амма бедендал са гелини тун тавуна арадай акьатзавай и куьлуь пепейриз алимри вилиз таквадай вампирар лугьузва. Вилералди акун мумкин тушир и вампирар Члутар я. Абурукай къадам чешмейра гзаф кьхьенва. Чехи Плиния Члутарин куьмекдалди япун инфекцияр, гьуьлягьри инсанрал авур хирер сагьарнай.

XVIII виш йисалай ара датЛана жезг ЧлугьвазватГани, инсанятдивай абурун вягьтедай къвез жезвач. Абуру лап зегьерлу химикатризни таб гузва. Са йифиз Члутра инсан 500 гьилера класзава. Абуру класайла тГварзаватГани, инсандик стафилококкин инфекция гадукьун мумкин я. Я тахьайтГла, инсандик квал акатна, аллергияди къада, ахвар атЛуда, нервияр чЛур жедда. Члутарикай катун мумкин туш. Абуру вирина инсандин иви хьвазза.

Америкадин Огайо штатдин университетдин алимри шумуд йисар я Члутар рекьидай дарман жагьгуриз. Ам жагьидалди алимри Кьвале авай диван, месер, пекер, парчадин затлар, телевизорар ва музыкадин аппаратар бугьадиз гун меслят аквазва.

YAXŞI MÜƏLLİM, İSTEDADLI ŞAİR

Samı Aydamiroglunun imzası poeziya həvəskarlarına yaxşı tanışdır. Onun qəlbə nüfuz edən lirik şeirləri "Samur"un səhifələrində dərc olunub. Həmin imza ilə bir-birindən maraqlı məqalələr də qəzetimizdə işiq üzü döyür.

1953-çü ilin fevralın 14-də Quba rayonunun Dığah kəndində anadan olmuş Sami Aydamiroğlu 1977-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsini bitirdikdən sonra doğma kəndindəki orta məktəbdə çalışıb. Son illər Bakının Yasamal rayonundakı 150 sayılı orta məktəbdə Azərbaycan dili və ədəbiyyatı müəllimi işləyən Sami Aydamiroğlu 2008-ci ildə Prezident İlham Əliyevin sərəncamı ilə keçirilən "İlin ən yaxşı 100 müəllimi" respublika müsabiqəsinin qalibi olmuş, pul mükafatına və sertifikatla layiq görülmüşdür. Ötən ilin iyununda Bakı

Pedaqoji Kadrların İxtisasartırma və Yenidənəhazırlanma İnstitutunda keçirilən beynəlxalq konfransda onun "Yeni pedaqoji innovasiyalar" mövzusunda etdiyi çıxışı böyük marağa səbəb olmuşdur. Həmin ilin noyabrında o, Tiflis şəhərində keçirilmiş beynəlxalq konfransda "Abdulla Şaiqin pedaqoji irsi və yeni pedaqoji təfəkkür" mövzusunda məruzə edərək sertifikat almışdır.

Sevindirici haldır ki, Sami Aydamiroğlunun dars dediyi şagirdlər hər il inşa yazı müsabiqələrində və olimpiadalarda fəxri yerləri tuturlar.

Bacarıqlı müəllim və istedadlı şair Sami Aydamiroğlunu 60 illik yubileyi münasibətilə təbrik edir, ona yeni yaradıcılıq uğurları arzulayırıq.

"SAMUR"

YARI YOLDA

Qartallara qiy verdiyim çağlar getdi.
Ürəyimdi, sənin üçün ağlar getdi.
Nə deyirsən, xəstə nədi, sağlar getdi.
Yarı yolda qoydun məni, yarı yolda.

Bəlkə elə vaxtsız açmış bir çiçəkdin,
Vədəsində qöncələnsən, güləcəkdin?!
Əl uzatdım, tikanından nələr çəkdim!
Yarı yolda qoydum səni, yarı yolda.

Səni məndən ayırdılar, anan bilər.
Anlamazı ha desən də anan, bilər!
Dərdilməzlər dərdim bilsə inan, bilər!
Yarı yolda qaldıq belə, yarı yolda.

ÖLSƏM

Bilsəm ki, həsrətım göynəder səni,
Adımı eşitsəm dodaqlarımdan.
Dərdim pöhrə kimi göyertse səni,
Yoxluğum süzülse yanaqlarımdan,
Öləməm, öləməm, vallah, öləməm.

O necə ömürdü sonu bilinməz?!
Bir şamam, öz dibim işiq görəmməz.
Nə bilim sualı haqlasa səni,
Gedişim yolundan saxlasa səni,
Öləməm, öləməm, vallah, öləməm.

Etdiyim yaxşılıq pisə yozuldu,
Çağlar bir bulaqdım, necə sozuldum.
Bir az xatirəndə yaşamaq üçün,
İkinci bir ömür başlamaq üçün,
Öləməm, öləməm, vallah, öləməm.

Bir qaşiq qanımdan qorxacağım yox.
Səndən təmannam yox, umacağım yox.
İlk görüş, ilk sevgi sözləri kimi,
Sübut etmək üçün təmizliyimi,
Öləməm, öləməm, vallah, öləməm.

Bir para üreklə yaşamaq çətin,
Məhəbbət nə vaxtdan olub yarımçıq?!
Dayan bu yollarda mərədanə, mətin.
Səndən küsməməkçün, ayrılmamaqçün,
Öləməm, öləməm, vallah, öləməm.

Хабарар

www.samurpress.net

КРИТДИВАЙ ЧИРЗАВА

Британиядин мектебра гьар цуд аялдики садак астма азар галукнава. И азардин велик пад кьун патал уьлкведин алимри гзаф алахьунар ийизва. Абуру Крит кьуратматдин хуьрун районрин мектебра тухвай ахтармишунрай малум хьайивал, ина аялрик астма галукзавач. На лугьумир, абуру салан ва багьдин майвайрикай, иллаки керецрикайни уьзурмикай гзаф менфят кьачузва кьван. Критдин аялри гьаклини бадугь, техилдин ва некледин магьсулар гзаф незва. Гила Британиядин мектебра Критдин меню кардик кутаз кланзава.

ЦИЙИ ДЕЛИЛАР

Тарихчийриз архиврай Ватандин Чехи дявездиз талукь цийи делилар жагьанва. Документрай малум жезвайвал, гьеле алатай асирдин 20-йисара СССР-динни Германиядин офицеррин арада алакьар авай кьван. Версалдин икьардалди Германияда офицерар гьазурун кьадагьа авунвай. Гьавилай гзаф немцери СССР-да келна офицерилин чин кьачунай. СССР-ди гьаклини немцери цийи яракьлу кьуватар тукьлуьриз кумек ганай. Гьа и кар себеб яз гзаф офицерар СССР-дихь галаз дяве авунин акси тир. Амма и уьлквейрин пуд лагьай кьуватрихь маса ният авай кьван. Абуруз Гитлерни Сталин кьена и уьлквейра военный диктатура тукьлуьриз ва сад хьана вири дунья кьаз кланзавай. Алай йисуз Германияда Сталинин юбилей кьейд авун кьарардиз кьачунава.

УРМИЯ КЪУРАЗВА

Урмия вир йигиндиз кьуразва. Гьавилай адан патарив гвай хуьрерни ичли жезва. Икьван чавалди 100 хуьрун агьалияр маса чкайриз куьч хьанва. Идалай гьейри вирин патарив гвай 120 майвадин багьни кьуранва. Цудралди хьадаи цин кьуйра яд амач. Вир кьуразвайилай ина техилар цадай никлерни терг жезва.

КБИЛИЗ СЕР ЯГЪАДАЧ

Сингапурдин алимри тухвай ахтармишунрай малум хьайивал, ни гьар юкьуз 4 стакан чай хьвайитла, адан акьул зайиф жедач, кьилиз сер ягьадач. Чайди алимри тежриба тухвай 1500 касдики 1000 кас акьул зайиф хьуникай хвенва. Амма чай патал михьи яд ва цийи дем лазим я.

АЛФАТОКСИН ГЗАФ АВА

Европадин уьлквейра балкандин яклу кьалар кутьягь тахьанмаз цийи татуьайвал арадал атанва. Балкандин уьлквейра, иллаки Сербияда вичик рак азардин токсинар квай нек ашкара хьанва. И уьлквейри гьасилзавай некледа алфатоксин гзаф ава. Ада лагьайтла, ракдин азар арадал гьизва.

Тар ярхариз
кланзаватла,
дувулар атлутл.

Лезги халкьдин
мисал

РАГЪ МУКЪУВ ГЪИЗ КІАН ХЪАНА ЗАЗ...

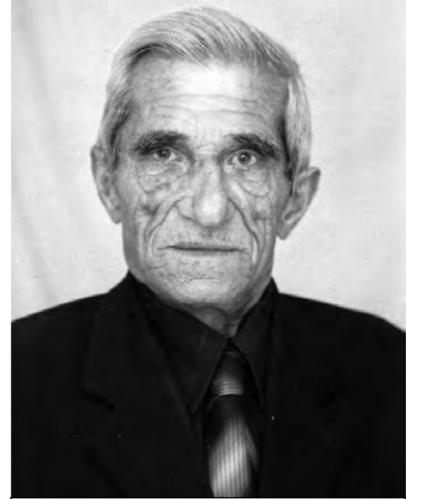
Сифте яз гьиле кьелем кьуна шиирар теснифайла адан пудкьанни цуд яшар тир. Дуньядин тукьлуьвилерни верцивилер акур, гзаф яцларай акьатай агьсакьгал шиир кьхиз дердери мажбурнай. Москвадин Международний Алакьайрин Институт чешнелудакь акьалтларай, гзаф йисара ООН-дин жавабдар кьуллугьрал хьайи адан хва Русланан уьмуьр 1966-йисуз кьатІ хьайила сабур квахай бубади кьелемдики вичиз дуст кьунай. Алимурад Стурвидин шиирар мецерай - мецериз фенай.

2006-йисуз чапдай акьатай адан "Пудкьанни цуд йисуз рахун тавур кьелем" твар ганвай ктабни келзавайбуру хушдаказ кьабулнай. Ктабда шаирди азербайжан ва лезги

чаларал кьхенвай шиирар гьатнава.

Алимурад Бубадин хва Шагьмуратов (Алимурад Стурви) 1933-йисуз Кцлар райондин Стур хуьре дидедиз хьана. Ина мектеб кутьягьна Кьубадин Муаллимрин Институтда келай ада хайи хуьре муаллимвал авунай. Гуьгьунлай Азербайжандин Гьукьуматдин Политехнический Институт заочныдаказ акьалтларай Алимурад кьени кьилихрин, хайи халкьдихьни хайи чалахь ялдай инсан тир. Са шумуд йис инлай велик дунья дегишарай Алимурад Стурвидин шиирар кьени мецера ава. Им акІ лагьай чІал я хьи, шаир кьенвач, поэзиядал рикІ алайбурун риклера яшамеш жезва.

Агьадихь чна шаирдин ктабдай кьуд шиир гузва.

Алимурад СТУРВИ

Яс тукьлуьрна мехьер гьенел,
Велед гана дидед гьилел,
Балад магьфе бубад кьунел,
Жегьилзамаз ягьай дунья.

Эвел шадвал, эхир женжел,
Гьиле теспягь, кьула женжел,
Диде туна гьенин куьнжел,
КІвал сусарив вугай дунья.

Вун дуст яни, душман яни?
Кьудузбуруз майдан яни,
Иблис яни, шейтан яни,
Жагьур жедач ваз тай дунья!

ЗАЗ ЦЕ, РУСЛАН

Кьарибда ви сурун патав
Заз са чка таз це, Руслан.
Ви пекер заз дуьз кьведай тир,
Кьугьне кафан заз це, Руслан.

Чуьллер буш я, гуьл тахьайтла,
Цуькведал билбил тахьайтла,
Мичи сура гьил тахьайтла,
Бубадив пел кьаз це, Руслан.

Кьелем хьайтан рукар, тamar,
Кьхиз жеч зи дердер-гьамар,
Ваз авай тир цуьквед тумар,
Сура цуьквер цаз це, Руслан.

Ви дидардик гала зи вил,
Сур яргьава, агакьдач гьил,
Зун кьуьзюь я, диде зелил,
Кьугьне кафан чаз це, Руслан.

Ватанди ваз ша лагьайтан,
Шиирар кьуша лагьайтан,
Дидед ваз хьша лагьайтан,
Рази жемир, наз це, Руслан.

АЛАКЪНАЧ

Мурадывди агакьайла жаванар
Югь куьруь йиз клан хьана заз, алакьнач,
Жанавурни хеб са-садав тукьлуьрна,
Кьвед санал хуьз клан хьана заз, алакьнач.

Дуньяд нямет виридаз пай авуна,
Ажуз, кьудуз сад-садав тай авуна,
Етим авай кумада цІай авуна,
Рагь мукьув гьиз клан хьана заз, алакьнач.

Вучиз хьана и гишинбур, яванар?
Сад Аллагдай авуна за дуванар.
Дунья туна суруз физвай жаванар,
Рекьинкай хуьз клан хьана заз, алакьнач.

Вучиз дунья икІ са-садав какахьна,
Етимарин дердер-гьамар алахьна.
Агакьнавай кьуьлуьн никлер акахьна,
Вахтунда гуьз клан хьана заз, алакьнач.

Кьакьан дагьдиз тамашзавай тепедиз,
Кьулгедик квай гардан шуькьлуь цуькведиз,
Вичелай фад бала кьейи дидедиз,
Шиир кьхиз клан хьана заз, алакьнач.

ВУЧИЗ Я?

Кьисметар гай кьуьзюь фелек,
Ви дердер залан вучиз я?
Са дидеди нек гана хвей
Стхяр душман вучиз я?

Гьар четинвал эхи авур,
Веледар хуьз чІехи авур,
Чулав чІарар рехи авур,
Дидеяр пашман вучиз я?

Сад багьа я, сад я пулсуз,
Сад кьиметлу, сад я ужуз,
Сад зайиф я, сад я кьудуз,
Кьудуздаз майдан вучиз я?

Уьмуьр куьруь са гагь ятІа,
Гьахьсузвалун гунагь ятІа,
Вун кьведазни Аллагь ятІа,
Сад нуькер, сад хан вучиз я?

Чаз гай паяр масан гана,
Бязибуруз хьсан гана,
На дуньядиз инсан гана,
Иблисни шейтан вучиз я?

Дерт кесибда эхиз хьайла,
Сад гужлу, кьад ажуз хьайла,
Стхад стха рекьиз хьайла,
Дуньяда инсан вучиз я?

Дердер еке, мурад гьвечи,
Хизан пара, суфра ичи,
Акьуллудаз дунья мичи,
Ахмакьдаз девран вучиз я?

Намуссузди кьудузарна,
Диде-буба ужузарна,
Кьуьзюь кьилий ажузарна,
Ажал кьвердал тан вучиз я?

ДУНЬНЯ

За ви дердер низ ахьайин,
Цуькведивди дигаи дунья,
Ашкьиди кай Керемакай
Эслидиз пай тагаи дунья?

Пашман я ви билбилдин ван,
Етимдин фу гьамиша яван,
Фагьум тийиз жегьил, жаван,
Чулав суруз ракьай дунья.

VƏTƏNİN LAYİQLİ OĞULLARI

Yolum Şirvana idi. Buraya Bakı şəhərindən təkmilləşdirmə kursunda olarkən dostlaşdığım səmimi insan İlham Abbasovun dəvəti ilə gəldim. Azərbaycanın bölgələrini gəzmək həmişə arzum olub və imkan düşdükcə bu niyyətimi reallaşdırmağa çalışmışam. Şirvan isə mənə daha çox çəkirdi. Çünki bu şəhər hələ 1977-1979-cu illərdə Sovet ordusu sıralarında Monqolustanda hərbi xidmətdə olduğum vaxtlarda bölük komandirim olmuş bacarıqlı hərbi, səmimi insan Akif Şərafət oğlu Həbibovun dünyaya göz açdığı şəhər idi. Şirvanlı dostlarımdan Akif Həbibovun dünyasını dəyişdiyini eşidəndə bu acı xəbər mənə çox kədərləndirmişdi.

Şirvan şəhərində Akif Həbibovun qardaşı Arif Həbibovu tapdıq. Birlikdə qəbiristanlığa yollandıq. Qəbirin üstündə ücalan büstü görəndə nə hisslər keçirdiyimi ifadə etməyə söz tapmıram. Akif Həbibovun komandirliyi ilə piyadaların döyüş məşinlərində Monqolustan çöl-lərində keçirdiyimiz əsgərlik həyatının açılı-şirvanlı günləri, ayları gözümün önünə gəldi. O vaxt komandirimizin rəhbərliyi ilə

biz əsl həyat məktəbi keçdik, mətinlik, dözümlülük, cəsarətə aparan yolun cıdırına düşdik. Sonralar isə bu həyat dərslərinin, bu sınaqların dövrənin dolanbac yollarında

mənə necə lazım olduğunu bir daha anladım.

Görüşüb söhbət etdiyim insanların hamısı üç hərbiçiyetirmiş Həbibovlar ailəsi haqqında xoş sözlər dedilər, onların cəsarətindən, mərdliyindən, vətənin layiqli övladları olmalarından fəxrə danışdılar.

Komandirimin büstünün yanında ikinci bir büst də var. Bu büst isə Azərbaycan Respublikasının Milli Qəhrəmanı, Kəlbəcərdə ermənilərə qarşı döyüşlərdə qəhrəmanlıqla həlak olmuş Rəfail Şərafət oğlu Həbibiova ucaldılıb.

Bəli, polkovnik-leytnant Akif Həbibovun faciəli ölümü mənə nə qədər yandırırsa da, Rəfail Həbibovun həlak olması mənə nəqər ağrıtsa da içimdən belə oğullara qarşı bir fəxarət hissi keçdi, bu layiqli vətən oğullarının şücaəti qarşısında baş əydim, nə yaxşı ki, belə oğullar var, deyə düşündüm.

Maqsd XƏLİLOV,
İsmayilli rayonundakı Sumağallı kənd
tam orta məktəbinin müəllimi

“САМУРДИН” МЕКТЕБ

АЛИМДИН ЦИЙИ КТАБ

Твар-ван авай зари, филология-дин илимрин доктор Гьаким Къурбана лезги халкъдин 15300-далай гзаф мисалрикай тукъурнавай ктаб чапдай акъуднава. Авторди 1991-йисуз тукъурна басма авур “Лезги халкъдин мисалар” хьиз и ктабни гзаф метлеблуди, хьсан еридинди хьанва. Ктабда чи халкъдин агъзур йисара арадал атанвай, сиверай-сивериз фенвай, камалдивни эдебдив ацланвай алапатдин мецин эсерар гьатнава.

Алимди вичин цийи кваталда мисалар, чпин манадиз килигна, 14 чкадал пайнава ва абуруз чара-чара кьилер ганва. Гьар са кьил са шумуд мукьва темадиз талукъ мисалрикай ибарат я. Чехи пай мисалар инсандиз талукъ я, гьатта гьайванрикай тукъурна-

навай мисалрини инсандиз айгьам ийизва.

Кваталдин хьсан жигьетрикай садни ам я хьи, бязи мисалар нугьатра жуьреба-жуьре калубра аваз ганва. Гьар жуьредихъни вичин кьетленвал ава.

Ктабдин “Халкъдин камалдинни эдебдин хазина” твар ганвай сифте гафуна авторди чи мисалар кваталдин тарихдикай, чи твар-ван авай фольклористрикай, икьван гагьди чара-чара ксари чапдай акъудай халкъдин мисалрин ктабрикай, гьакъни мисалар кватал хьувуник пай кутур дидед чалан ва литературдин

муаллимрикай малуматар ганва.

Са гафни авачиз, жуван халкъдин камалдинни эдебдин хазина кваталдин рекъай чи машгьур алим Гьаким Къурбана гзафбуруз чешне кьалурзава, абур кваталун гьар са кьелемэгълидин буржи я лугъузва. Гь.Къурбана алатай йисан эхирра чапдай акъудай “Лезги халкъдин мисалар” гзаф кьиметлу ктаб я ва и кардай адаз вири халкъдин патай чухсагьул кьезва.

Ктабдин рецензент Дагъустандин Гьукуматдин Университетдин профессор Гьажи Гашаров я.

Рикел хуьх!

КЪВЕ ЖУЬРЕ КХЪИМИР

Са гаф, гьатта адаз литературный лезги чалан дибда гьатнавай гуьне нугьатда виче менфят къачузвай вариант аваз хьайитани, кьве жуьре кхьиниз рехь гумир.

Икел кхьихь	Икел кхьимир
Агъзурра	Агъзурбура
Ажуз	Ажиз
АкI	АкIа
Гьам	Гьама
ДапIар	ТIапIар
Дили	Дели
Иеси	Иес
Иштирак	Иштрак
Ихтибар	Эхтибар
Ихтияр	Эхтияр
Кьадир	Кьадри
Къужгьур	Хьучкьур
Самовар	Сумавур
Стакан	ИстикIан

Вирт кватIдай
чIиж цуькверал
элкьведа.

Лезги халкъдин
мисал

Хабарар

www.samurpress.net

ТАРСАР ПАРА ЖЕДА

Великай кьезмай Келунин йисуз Азербайжандин юкьван мектебра жегьилар военный рекъай гьазуруниз кумек гудай кьилди кабинетар арадал гьиди. Военный тарсар 500-далай гзаф аялри Келзавай мектебра гуда. Мектебра мадни са цийивал кардик кутада. Ругуд ва ирид лагъай синифра аялри “Дуьнья кьатIун” тIвар алай цийи предмет чирда. И тарс географиядин ва биологиядин муаллими гуда.

Квез чидани? 12 ГЪАРФ

Секин океандин Бугенвил кьураматда яшамиш жезвай, вичин кьадар 4 агъзур кас тир ротокас халкъдин алфавит дуьньядин виридалайни куьруь алфавит я. Адахь 12 гьарф ава. Латин графикадал бинелу яз тукъурнавай и алфавитдин 7 гьарф ачух туширбур я.

Филологри ротокас Чал папуас чалан группадик акагзава лугъузва. Ротокасалди рахазвайбурун кьадар лап тIимил ятани, адахь 3 диалект ава. И чалакай кьериз-цIаруз кхьенва. Сифте яз Австралиядин лингвистрикай Ирвин Фирчоуди ротокас Чалан грамматика, Стюарт Робинсона диалектрин кьетленвилер ахтармишна. 1969-йисуз ротокасалди Библиядай Чукар, 1982-йисуз “Цийи Веси” чапдай акъуднава.

ГУЬМБЕТ ЭЦИГДА

Келунин ери хьсанарун патал Россиядин юкьван мектебар цийи стандартрал элячIнава. И стандартар 2020-йисалди кардик кутуна кутягьда. Мектебра тIеби илимриз, математикадаз, литературадаз ва кьецепатан чIалариз гегьенидиз чка гуда. Аялрик руьгь кутун патал Ульяновск вилайтдин талукъ министерстводи шегьердин юкьва лап хьсан Келзавай аялриз гуьмбет эцигун кьетIнава.

САГЪЛАМВАЛ ХУЪЗВА

Украинадин мектебра Келзавай аялар фадфад азарлу жезва. Сад лагъай синифра 30 процентдив агакьна аялрихь хкатна кутягь тежезвай гьамшиан азар галукьнава.

Аялрин сагъламвал хуьн паталди гьукуматди цийи кьанун къабулнава. И кьанундив къадавал, юкьван мектебрин духтурар тагькимарнава. Абуру аялрихь галукьнавай азарар ахтармишна чирда ва азарлуар сагъарда.

ИХТИЯРАР ТIАЛАБЗАВА

Испаниядин Хихон шегьердин мектебрин муаллимриз аялриз жеза гудай цийи ихтиярар патал диде-бубайрин разивал къачуз кланзава. Абуру лугъузвайвал, бедендин жеза (ягьун, гатун) кардик кутун тавуртIа, аялриз герек тирвал тербия гуз жезада. Бедендин жеза аялрин жевабарвал артухарун патал герек я кьван.

РЕХЪ ЖАГЪУРНАВА

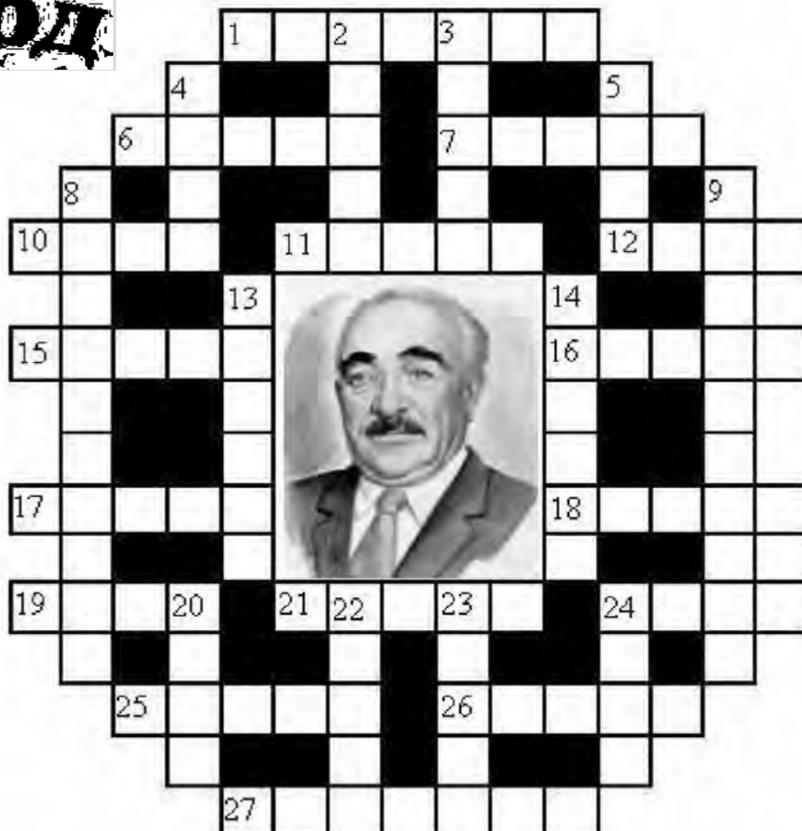
Америкадин Садхьанвай Штатрин юкьван мектебра аялриз гуьлле гудай дуьшуьшар кьвердавай пара жезва. Гьукуматди ихътин гьалар арадай акъудун патал цийи рехъ жагъурнава. Гила мектебра муаллимриз яракьрикай менфят къачуз чирзава. Яракьар маса гун къадагъа тавуна, ихътин тедебарар тухуникай гьихътин фийда жедатIа садазни чизвач.

Кроссворд

Дуз цIарара: 1. Шикилдай аквазвай шаирдин фамилия. 6. Тама бул шей. 7. Къеле. 10. Тарарал акьалтдай кьарникъуз. 11. Лезги мифрик квай зиянкар дишегъли. 12. Эминан тахаллус. 15. Живедин цIверекI. 16. Токдин кьуват алцумунин уьлчме. 17. Азербайжандин шегьер. 18. Медресада чирвилер къачузвайди. 19. Индиядин меркез. 21. Чими уьлквейриз куьч жедай кьуш. 24. Химиядин элементни я, планетадин тIварни. 25. Хьизицдикай цванвай чими кIурт. 26. Занг (синоним). 27. Гьакьикъат.

Тик цIарара: 2. «Дурная» шиирдин автор. 3. Чуьнуьх жедай чка. 4. Вири дуьздак акъудайди. 5. Гуьлледин яракьдин турба. 8. Хьиперал гьурчдай уьлендин кьуш. 9. Шкъакьвал, мискьивал. 13. Гаф. 14. Гьафтедин югь. 20. Мумкинвал. 22. Лезги чIал ахтармишай урус алим (фамилия). 23. «Рифмоплет» гаф Сулейманан чIалалди. 24. Ам чир тавунмаз вацIуз гьахьун хата я.

Тукъурайди: Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

КНИГА ОБ ИЗВЕСТНОЙ ГОРЯНКЕ

Недавно в Дагестанском книжном издательстве вышла книга под названием "Кемерханум Адыгезалова - Палчаева". Посвящена она первой женщине-горянке, ставшей доктором медицинских наук, незаурядной личности и высококом профессионале Кемерханум. Автором этого издания является доктор исторических наук Джонрид Ахмедов.

"Написание этой книги я задумал давно-давно, когда главная ее героиня - Кемер Абдурагимовна Адыгезалова-Палчаева была жива, пользовалась всеобщим уважением коллег, земляков-ахтынцев, тех людей, которые благодаря ей снова обрели зрение, солнечный свет и радость жизни", - пишет автор в предисловии.

С помощью богатого материала и фотографий Д.Ахмедов смог создать яркий образ этой женщины, бывшей

одним из выдающихся умов офтальмологической науки Советского Союза. В разделах "Первые шаги Кемер Палчаевой", "Лучшая студентка дагмединститута", "Научный подвиг", "Талант любить людей", "Она излучает свет" и др. автор присущим ему профессионализмом раскрывает характер своего героя.

Профессор Джонрид Ахмедов является заслуженным деятелем науки РД, также автором книг: "Периодическая печать Дагестана", "Поговорим об аятах", "Дагестан: 14 мая 1970 года", "Стихия и люди", "Ленин и Дагестан", "Новая "Ахтынаме", "Современная "Ахтынаме", "Светлая звезда Мирза Али аль-Ахты", Гаджибек Гаджибеков - человек, ученый, писатель", "100-летие дагестанской прессы" и др.

"САМУР"

ГАФАПАГ

Вахъабан	- къадардилай яргъивал авай инсан
Визи	- аялрик жедай азар
ВитІри	- чуьхверрин сорт
Къимкъир	- дагъдин къиф
Лацам	- лацу хеб
Лахъвац	- усал кас
Мешкъа	- гъарай-эвер
Сакъав	- гъайванрик жедай азар
СетІренж	- шагъмат
СинкІил	- регъуьн кІун
Тіакъ	- къуват
Фарас	- балкІан (шагъматдин фигура)
Хахам	- чувудрин фекъи
Цант	- цІапан
Цуьгъве	- вакІан шараг
Сакъар	- пелел лацу матІ алай хеб
Самурган	- хуьрекдикай кинияр хкуддай затІ
Тархъан	- буйдиз къакъан жегъил
Такъуб	- жем

Айтекин Бабаева

ХЪИПИ ЗУЛ

Къацу пешер хъипи хъана,
Хабар гана, зул атана.
Гару чухвай тарарин мад
КъецІил тандиз фул атана.

Зул атана гарар галаз,
Турфанарни харар галаз.
Ара тагуз къавза марфар,
Мани лугъуз, шаршар ягъаз.

Зул, ви хъипи тир рангуник
Вуч алапат ква уьмуьрдин?
Вучиз хъипи жеда вун икІ,
Им гъи пад я чи умудрин?

ЦІИИ ШИИРАР

Къебеле райондин Ціи Дызахлы хуьруьн юкъван мектебдин лезги чІалан муаллим Айтекин Новрузан руш Бабаевади Дагъустандин Гьукуматдин Университетдин Бакудин филиалдин Дагъустандин филологиядин факультет акъалІарнава. Адахъ гъам педагогикадин, гъамни яратмишунрин рекъай агалкунар ава. Агъадихъ чна адан ціи шиирар гузва.

Белки жуван мурадрик вун
Мад ахгакъдач лугъун ятІа?
Я тахъайтІа уьмуьрдин рехъ
Мензилдалди къатІ хъун ятІа?

Ава рикле икІ суалар,
Жагъин тийиз маса жаваб.
Яргъал фида зи хиялар,
Вучиз дунья икІ я араб?

Гагъ цуьквер гваз къведа гагфар,
Гагъ гад хъана къацу жеда.
Гагъ зулухъ физ къвада марфар,
Гагъ жив къвана лапу жеда!

ТАХЪАЙЛА

Ашкъ течирди гьикІ куькІуьнрай,
Рикле ашкъид цІай тахъайла.
Сад аллагъди виридаз хъиз,
КІанивилин пай тагайла.

АватІани экуь вилер,
Такурда са экуьвилер,
ГьикІ гурай ваз хвешивилер
Вичихъ ихътин хай тахъайла?!

ТахъайтІа ви къастар рикІай,
Вучда ахътин къастарикай?
Вучда ярар-дустарикай,
Ваз са арха, гъай тахъайла?

Куьз я уьмуьр бахтар акІай,
Къилай-къилиз тІалдив чІагай.
Вучда яр ви туштІа дигаид,
Я вун адаз тай тахъайла?!

ЗАЛАН Я

КІантІа агъугъ, кІантІа мийир,
И дуньядин пар залан я.
Хуьруьникай жедач хийир,
РикІ жезватІа тІар, залан я.

ГанватІа ваз девранди тІуш,
ГъалнавачтІа девран на хуш,
ГьикІ рам ийин уьмуьрд юхуш,
Ракъурнавай къар залан я.

Дердери зи канватІа рикІ,
Къе кІевере тунватІа рикІ,
Ашкъидикай ханватІа рикІ,
Вун кІан хъунин тІвар залан я.

ЗЕМЛЯ ЧЕРЕЗ 100 ЛЕТ

Человечество подойдет к бессмертию

Ученые называют два варианта. Первый: бессмертия разума, можно будет добиться благодаря появлению устройств, устанавливающих прямую связь между мозгом и компьютером. Личность человека может быть перенесена в машину. Уже к 2075 году большинство жителей развитых стран будут пользоваться теми или иными компьютерными усилителями мозговых функций. Второй: последние открытия в генетике позволяют уже сегодня утверждать, что процесс старения организма может быть значительно замедлен. Продолжительность жизни вырастет в несколько раз. Решению этой проблемы будут способствовать и работы по выращиванию "запасных" органов, которыми в орга-

низме будут заменяться изношенные, большие и травмированные части тела.

Настанет очередь Антарктиды

Антарктида была официально открыта 16 января 1820 года русской экспедицией под руководством Фаддея Беллинсгаузена и Михаила Лазарева, которые подошли к ней на шлюпах "Восток" и "Мирный". В соответствии с конвенцией об Антарктике, подписанной 1 декабря 1959 года, Антарктида не принадлежит ни одному государству. На ее территории разрешена только научная деятельность.

Однако, как считают многие экономисты, соблазн использования этого заповедного континента для добычи минеральных ресурсов может оказаться слишком сильным. А еще до этого мы станем свидетелями освоения Арктики.

В предстоящие десятилетия борьба за контроль над природными ресурсами Арктики станет крупной политической проблемой для всего человечества. В случае успешного ее решения настанет очередь и Антарктиды.

Появится единая мировая валюта

Эксперты в области финансов и денежного обращения считают такое развитие событий маловероятным. Хотя многие экономические союзы вслед за ес подумывают о введении некоего подобия евро. Процесс этот может занять не одно десятилетие. А уж переход на единую валюту может состояться только после того, как возникнет всемирное правительство или какой-то другой наднациональный орган с достаточно широкими полномочиями.

SAMUR

Баş редактор
Сәдақәт КӘРІМОВА

Redaksiyanın ünvanı: AZ 1073 Bakı, Mətbuat, prospekti, "Azərbaycan" nəşriyyatı, 3-cü mərtəbə, 101-ci otaq.

www.samurpress.net
www.sedagetkerimova.com
e-mail:sedagetkerimova@gmail.com

Hesab nömrəsi
26233080000
"Kapital bank"ın 1 saylı
Yasamal filialı
kod 200037
VÖEN 130024708

Qəzet Azərbaycan
Respublikasının Mətbuat və
Informasiya Nazirliyində
qeydə alınmış.
Qeydiyyat nömrəsi - 78

İndeks: 5581

Tiraj: 3000

Tel: 432-92-17

"Zaman" mətbəəsində çap olunmuşdur

ВНИМАНИЮ ЧИТАТЕЛЕЙ!

В районах республики на газету "Самур" можно подписаться коллективно и индивидуально в любое время.

Годовая подписка составляет 15 манатов.

Справки по телефону: 432-92-17

В редакцию газеты "Самур" требуется девушка со знанием лезгинского, азербайджанского и русского языков, владеющая компьютерными навыками.

Тел.: 432-92-17

13 марта 2013 года в 18⁰⁰ в ресторане "Фидан" г.Баку состоится концерт танцевальной группы "Cigitler LEZGINKA GROUP"

"ВЕСЕННИЕ РАДОСТИ ПО-ЛЕЗГИНСКИ"

посвященный семилетию группы и праздника Яран сувар. Вас ждет насыщенная зажигательными танцами и песнями, веселыми конкурсами и розыгрышами шоу-программа и традиционный Дем.

У вас будет возможность насладиться изысканными блюдами лезгинской кухни и проникнуться духом этого древнего народа!

На вечер выступают известные лезгинские ансамбли и исполнители.

Билеты можно приобрести по тел. /055/ 555 11 73 (Шамиль), /051/ 760 01 23 (Наргиз).

"Cigitler LEZGINKA GROUP"

ALLAH RƏHMƏT ELƏSİN!

"Samur" Ləzgi Milli Mərkəzinin idarə heyəti Məmmədov Zakir Mirzəmmət oğlunun vəfatından kədərli xəbərini bildirir və onun doğmalarına dərin hüznə başsağlığı verir.